

JAARVERSLAG 2023
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE TONGEREN

Inhoud

1. De Commissie van Toezicht	1
1.1. Samenstelling commissie van toezicht op 31/12/2023	1
1.2. Samenstelling klachtencommissie op 31/12/2023.....	1
1.3. Werking.....	1
1.4. Behandeling van verzoeken van gedetineerden.....	2
2. De penitentiaire inrichting.....	2
3. Het toezicht.....	3
3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT's.....	3
Voeding en kantine	4
Afwezigheid van arbeid	5
Gebrek aan ontspanningsmogelijkheden en zinvolle dagbesteding.....	6
Infrastructuur	7
Persoonlijke eigendommen en rekeningen	7
Andere vaststellingen	7
3.2. Transversaal thema van het jaar 2023: Staking en minimale dienstverlening	8
4. Het beklagrecht.....	8
5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2023.	8
6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2024	9

1. De Commissie van Toezicht

1.1. Samenstelling commissie van toezicht op 31/12/2023

- Bastiaens Lucas, attaché FOD Binnenlandse Zaken
- Bastiné Daniel, directiesecretaris FOD Justitie – **Secretaris**
- Bellen Johan, diensthoofd inburgering Vlaams-Brabant
- Boulahoual Ibrahim, medewerker Hard Facilities CM Limburg
- Claes Lonne, begeleidster
- Haeseldonckx Stijn, dossierbehandelaar – **Vicevoorzitter**
- Lambrechts Hubert (Bert), arts
- Peeters Kristel, criminologe
- Peters Cécile, sectorverantwoordelijke gezinszorg
- Strauven Gaston, informaticus, op rust
- Van Coppenolle Ingrid, juriste, eremagistrate – **Voorzitster**
- Van Mol Julie, juriste, attachée FOD Financiën

1.2. Samenstelling klachtencommissie op 31/12/2023

- Peeters Kristel
- Van Coppenolle Ingrid – **Voorzitster**
- Van Mol Julie

1.3. Werking

De werking van de CvT stemt overeen met de werking zoals deze werd gehanteerd vanaf de start van de commissie vanaf 1 september 2019.

- Wekelijks bezoekt de maandcommissaris de instelling. Bij het bezoek wordt getracht een gesprek te voeren met de gedetineerden die in de voorbije week werden overgebracht naar de PI Tongeren. De maandcommissaris neemt kennis van de inhoud van de brievenbus van de CvT, heeft een gesprek met de gedetineerden die hierom verzochten en hij gaat in het algemeen na of de gedetineerden behoorlijk worden ondergebracht, de normen voor hygiëne, voeding, ontspanning en religie worden nageleefd. In voorkomend geval behandelt hij de klachten van de gevangenen.
- Maandelijks vergadert de Commissie volgens een agenda die de week voor de vergadering aan de leden wordt meegedeeld. Op de vergadering wordt o.m. het verslag van de maandcommissaris door deze persoon toegelicht en worden eventuele problemen besproken. Tevens wordt aan de leden de inhoud van de communicatie met de CTRG meegedeeld en in voorkomend geval advies gevraagd.

- Maandelijks vergadert de voorzitter met de directeur van de PI over de opmerkingen, geformuleerd door de maandcommissaris en de leden van de commissie. Van deze vergadering wordt een verslag opgesteld en besproken op de maandelijkse vergadering van de commissie.
- Er is een modus vivendi ontwikkeld waarbij de maandcommissaris rechtstreeks in contact treedt met de directeur om eventuele dringende verzoeken en/of problemen van de gedetineerden te bespreken. Deze manier van werken heeft doorgaans tot gevolg dat de verzoeken en/of problemen in de mate van het mogelijke zo snel mogelijk worden opgelost.

1.4. Behandeling van verzoeken van gedetineerden

Door de gemiddelde doorlooptijd van de gedetineerden, een 3-tal maanden, en de grote verscheidenheid aan nationaliteiten en talen, zijn de verzoeken van de gedetineerden eerder beperkt.

Op elk schriftelijk verzoek gedeponereerd in de brievenbus van de CvT wordt ingegaan en de betrokkene wordt uitgenodigd voor een gesprek.

Op eigen initiatief worden door de commissieleden gesprekken gevoerd met alle nieuwe binnenkomende gedetineerden, indien zij dit wensen.

Er wordt vastgesteld dat de afstand tussen de directie en de gedetineerde minimaal is; ook mondelinge vragen en/of verzoeken worden beantwoord en geven doorgaans geen aanleiding tot enige klacht.

In de loop van dit jaar werd geen bemiddeling opgestart omdat hiertoe geen nood bestond.

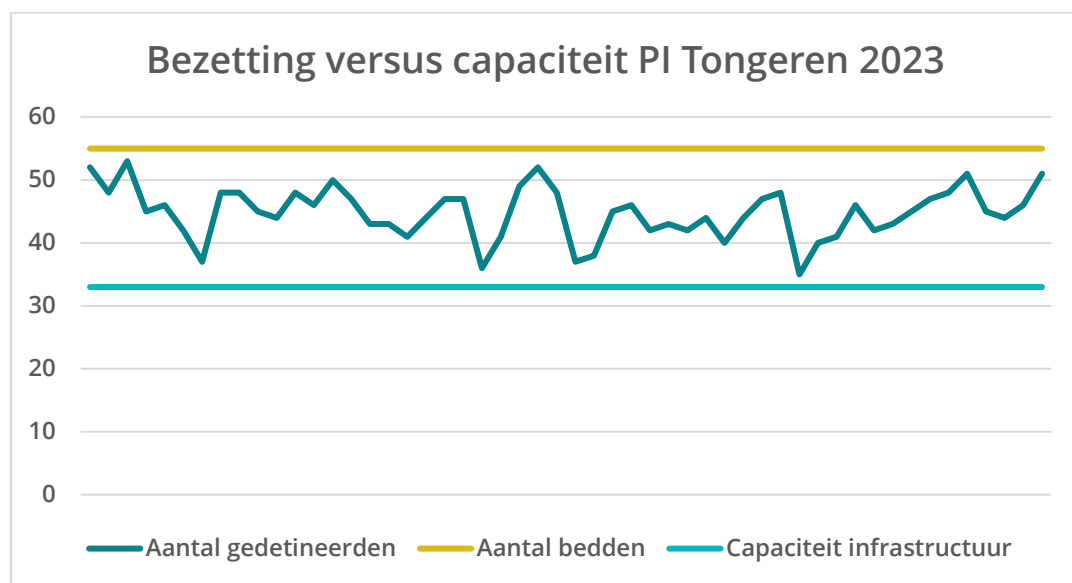
2. De penitentiaire inrichting

De penitentiaire inrichting van Tongeren werd op 1 januari 1844 in gebruik genomen als eerste cellulaire gevangenis in België. Na verschillende invullingen van het gebouw doorheen de jaren, verblijven er sinds 2020 enkel meerderjarige gedetineerden zonder recht op verblijf.

De inrichting heeft officieel een operationele capaciteit van 50 plaatsen, maar beschikt sinds het voorjaar van 2022 over 5 extra, tijdelijke, bedden. Zij is opgedeeld in drie secties. Enkel sectie 1 en 2 van de inrichting worden nog als cellulair gebruikt. Sectie 3 huisvest enkel de veiligheidscellen.

Wanneer we de gevangenisbevolking in Tongeren vergelijken met de capaciteit van 55 bedden, kan doorheen 2023 niet gesproken worden van een overbevolking. De gemiddelde bevolking bedroeg immers 44.8 personen.

Wanneer we echter vergelijken met capaciteit die voorzien werd bij de opening van de inrichting, en daarbij uitgaan van het toen geldende principe van 1 gedetineerde per cel, dan beschikt de gevangenis van Tongeren nog slechts over 33 plaatsen. Uitgaand van deze veel lagere capaciteit is er sprake van een gemiddelde overbevolkingsgraad van 35.75%. Het feit dat de grootte van de cellen sinds de bouw van de inrichting niet wijzigde (7m²), dat ook naast de cellen de infrastructuur niet werd aangepast en dat het personeelskader zelfs werd afgebouwd, noodzaakt om deze reële overbevolking te belichten.

In maart 2023 vatte directeur De Hert het werk aan in PI Tongeren. Er kon steeds gerekend worden op een erg aangename en constructieve samenwerking. Doorheen het jaar werden op haar verzoek verscheidene positieve initiatieven genomen binnen de inrichting. Deze worden in de volgende paragrafen aangestipt.

3. Het toezicht

3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT's

Doorheen het jaar 2023 uitten gedetineerden binnen PI Tongeren, net als in 2022, voornamelijk ontevredenheid over de voeding en kantine, de afwezigheid van arbeidsplaatsen, het gebrek aan ontspanningsmogelijkheden en zinvolle dagbesteding, de infrastructuur en de persoonlijke eigendommen en rekeningen. Op enkele van deze thema's werd de afgelopen periode wel enige vooruitgang geboekt.

Voeding en kantine

In de inrichting van Tongeren is geen ingerichte keuken aanwezig. Maaltijden en soep worden extern aangeleverd in individuele plastic bakjes. Deze voeding wordt koel bewaard en dagelijks verdeeld. De gedetineerden warmen deze maaltijden vervolgens op in de microgolfoven waarover zij op cel beschikken. Reeds geruime tijd ontvangt de CvT gemengde signalen over de voeding. Niet alle gedetineerden zijn ontevreden, doch lijkt enige verklaring te vinden in de vergelijking die sommigen kunnen maken met inrichtingen die wel over een eigen keuken beschikken. Zij ontvangen eveneens wekelijks een pakket met beleg (zoals chocopasta, chocolade en kaas), melk, suiker, boter en poffertjes. De gedetineerden geven over het algemeen aan tevreden te zijn over de broodmaaltijden en het hiervoor aangeboden beleg.

De extern aangeleverde maaltijden en soep

De wekelijkse, gratis bevoorrading

De directie neemt de opmerkingen met betrekking tot het eten ter harte en tracht een wijziging in het contract te bekomen dat mogelijk zou maken om de voeding warm te leveren in grote containers. In december werd dit systeem al uitgetest. Dit werd enthousiast onthaald en het systeem wordt verdergezet in 2024. Bovendien werd een systeem uitgewerkt waarbij diegenen die na de bedeling nog wat bij wensen, hun lampje aandoen om dit aan te geven. Dit zorgt niet alleen voor minder overschotten en meer tevredenheid bij gedetineerden, maar creëert eveneens extra arbeid (zowel voor het extra werk bij de bedeling als bij de afwas van de containers achteraf).

Gedetineerden, die over voldoende financiële mogelijkheden beschikken of hierbij geholpen worden van buitenaf, zijn in de mogelijkheid om bestellingen te doen via de zgn. **kantinelijsten**. De bestellingen dienen te gebeuren voor de vrijdag en worden op maandag rond bedield. Vermits de bestellingen slechts één maal per week kunnen gebeuren, kunnen de gedetineerden die na woensdag in de instelling aankomen, geen gebruik maken van deze mogelijkheid.

De prijzen zijn erg hoog. Vastgesteld wordt dat deze kantinelijst weinig aanbod omvat voor verse groenten en fruit én dat de aangeboden producten ook op dit punt zéér hoog zijn. Waar de prijzen in de buitenwereld steeds toenemen, doen zij dit ook in de penitentiaire inrichtingen. Dit terwijl de inkomsten uit een tewerkstelling niet in dezelfde grootorde toenemen en slechts een beperkt aantal gedetineerden een tewerkstelling kan bekomen in de gevangenis van Tongeren.

De directie deed echter het afgelopen jaar heel wat inspanningen om de kantinelijsten beter te laten aansluiten bij de noden van de specifieke doelgroep in Tongeren. Zo werden groenten en fruit verplaatst naar de halalkantine aangezien deze leverancier hierbij een lagere prijs kon aanbieden, werd de halalkantine in het algemeen uitgebreid (aan marktconforme prijzen), werd getracht op de gewone kantine iets meer witte producten aan te bieden en werd ingegaan op het verzoek om meer producten toe te voegen om fitnessactiviteiten te ondersteunen. Zo werden onder andere eieren, rijst, skyr en sportdrank al toegevoegd aan de kantinelijst.

Afwezigheid van arbeid

Ook in 2023 bleef de vraag naar ruimere 'arbeidsmogelijkheden' in de instelling een constant gegeven. De gedetineerden, die werden overgeplaatst van een grotere instelling met een ruimer aanbod arbeidsplaatsen, beklagen zich over het ontbreken van voldoende werkplaatsen.

De penitentiaire inrichting van Tongeren heeft immers geen werkhuizen waar gedetineerden kunnen worden tewerkgesteld. De beschikbare arbeid bestaat bijgevolg voornamelijk uit zogenoemde huishoudelijke taken. Zo zijn er:

- twee personen tewerkgesteld in de wasserij (1 per sectie);
- twee personen tewerkgesteld als fitnessfatik (1 per sectie);
- een persoon tewerkgesteld als keukenfatik;
- twee personen tewerkgesteld als fatik op sectie die onder andere zorgt voor de hygiëne van de betreffende sectie (1 per sectie);
- een persoon tewerkgesteld als fatik voor kleine klusjes en het onderhoud van de wandeling;
- een persoon tewerkgesteld als fatik voor het onderhoud van meubilair en gebouwen ("OMG");
- en een persoon tewerkgesteld als kapper.

In totaal hebben er op die manier slechts 10 gedetineerden een tewerkstelling. De directie erkent dit probleem en probeert om waar mogelijk arbeid aan gedetineerden toe te kennen. Een voorbeeld hiervan is de persoon die is tewerkgesteld als fatik voor het onderhoud van meubilair en gebouwen. Zijn functie bestaat binnen nog niet zo lang, maar werd in het leven geroepen om

enerzijds te voorzien in een beter onderhoud van de gevangenis en anderzijds om extra werkgelegenheid te creëren.

Gedetineerden suggereren eveneens om meer sportmogelijkheden te creëren en op deze manier zowel meer ontspanning en zinvolle dagbesteding maar anderzijds ook bijkomende werkgelegenheid te creëren.

De commissie van toezicht beveelt de lokale directie aan inspanningen te leveren met betrekking tot een uitbreiding van de beschikbare arbeidsplaatsen.

Gebrek aan ontspanningsmogelijkheden en zinvolle dagbesteding

Naast een gebrek aan arbeidsplaatsen, rapporteren de gedetineerden ook systematisch over een gebrek aan ontspanningsmogelijkheden en andere zinvolle dagbesteding. Het aanbod is dan ook quasi onbestaande.

Gedetineerden kunnen elke dag tweemaal gedurende 1 uur gaan wandelen. In de zomer wordt afwisselend voor de eerste dan wel de tweede sectie een derde (avond)wandeling georganiseerd. Daarnaast kunnen de gedetineerden zich inschrijven om te gaan fitnessen en op die manier wordt er in de mogelijkheid voorzien om een tweetal keer per week gedurende een uur te sporten. Wat sportactiviteiten betreft, werden het afgelopen jaar wel enkele nieuwe initiatieven genomen in samenwerking met de Rode Antraciet, mede dankzij de komst van een (tijdelijke) sportmonitor. Zo werd er een voetbalwedstrijd, pingpongtoernooien, volleybalwedstrijden, handbalwedstrijden, badminton en bewegingsoefeningen op de matten georganiseerd. Deze activiteiten worden aangekondigd via affiches op de prikboards waarna geïnteresseerden zich kunnen inschrijven met een rapportbriefje. Eind 2023 zocht men opnieuw naar een sportmonitor om het aanbod verder te zetten, zij het dan wel maandelijks en niet wekelijks. Daarnaast zijn er plannen voor de plaatsing van een basketbalring en het voorzien in crea-lessen.

Ook kunnen gedetineerden boeken (in verscheidene talen), Dvd's en gezelschapsspelen uitlenen die de inrichting ter beschikking stelt via de bibliotheek. Deze bibliotheek bevindt zich in de bezoekszaal. Daarnaast kunnen gedetineerden teken-, schilder- en kleurmateriaal vragen om creatief bezig te zijn op cel. Wat het aanbod aan opleidingen betreft, is evenmin weinig mogelijk binnen de PI van Tongeren. Wel werd eind 2023 een cursus "koken in de microgolf" opgestart.

De commissie van toezicht beveelt de lokale directie aan de contacten met de Rode Antraciet te onderhouden.

Infrastructuur

Met betrekking tot de infrastructuur was voornamelijk het gebrek aan privacy, bijvoorbeeld bij het toiletbezoek, een terugkerende melding. Hierrond werd het afgelopen jaar door de directie bekomen dat in elke cel een douchegordijn werd voorzien rondom het toilet. Dit beïnvloedde de sfeer binnen de inrichting op positieve wijze.

Het douchegordijn dat het toilet afschermt van de rest van de cel

De commissie van toezicht kan enkel vaststellen dat de P.I. Tongeren een verouderd gebouw is waarbij de directie in de mate van het mogelijke tegemoetkomt aan de vragen van de gedetineerden.

Persoonlijke eigendommen en rekeningen

Het afgelopen jaar ontving de CvT opnieuw heel wat meldingen van persoonlijke eigendommen van gedetineerden die te lang achterblijven bij een overplaatsing of die zelfs verloren gaan. Ook naar bepaalde goederen die in beslag genomen werden door de politie wordt soms nog gevraagd. Hiervoor dienen gedetineerden dikwijls stappen te ondernemen via een advocaat.

Ook het doorstorten van de tegoeden op de rekeningen van gedetineerden, gebeurt na overplaatsing met vertraging. Hierdoor kunnen zij dikwijls kort na hun overplaatsing geen gebruik maken van het kantine-aanbod.

Andere vaststellingen

Tot slot wenst de CvT nog enkele opmerkingen mee te geven op basis van haar toezicht van het voorbije jaar.

- In de loop van het jaar 2023 vond er een suïcide plaats in PI Tongeren. De commissie wijst op de nood aan suïcidepreventie.
- Proefproject pro-deo advocaten
- Nood aan beschikbaarheid van standaarddocumenten in meerdere talen, niet enkel in het Nederlands
- Personeelstekort leidt op sommige dagen tot bijkomende frustraties, zowel bij personeel als bij gedetineerden. Er is een structureel personeelstekort, onder andere door (langdurige) ziektes.

3.2. Transversaal thema van het jaar 2023: Staking en minimale dienstverlening

Binnen PI Tongeren werd in 2023 verschillende keren gestaakt: op 11 januari, 10 maart en in september. De meeste stakingsdagen bleef de impact op de gedetineerden echter beperkt.

Er werd overeengekomen dat, behoudens de dagen waarop de staking een impact heeft op de werking van de instelling, er geen verslag wordt opgesteld. Teneinde de werking van de instelling op de dag van de staking niet in het gedrang te brengen, wordt contact opgenomen met de directeur met de vraag naar het aantal aanwezige personeelsleden. Deze werkwijze is ontstaan uit bekommernis voor de gedetineerden waarbij rekening wordt gehouden met de personeelsbezetting in de instelling die gekend is door een lage bezettingsgraad.

4. Het beklagrecht

Er werd in de loop van 2022 geen enkele ontvankelijke klacht ontvangen en bijgevolg behandeld. Vermoedelijk is deze vaststelling het gevolg van het relatief kort verblijf van een gedetineerde in de P.I.

Ongetwijfeld zal de wetswijziging waarbij de bevoegdheden van de strafuitvoeringsrechtbanken werden uitgebreid, aanleiding geven tot een langer verblijf van de gedetineerden in de P.I. Tongeren en aanleiding geven tot het indienen van klachten.

5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2023

De vlotte communicatie tussen de directie en de commissieleden heeft een positieve invloed op de werking van de CvT.

De directie bezoekt dagelijks het cellengedeelte en is steeds aanspreekbaar door de gedetineerden.

Het welzijn en het respect voor de menselijke waardigheid van de gedetineerden wordt op deze wijze nagekomen.

Evenwel dient te worden vastgesteld dat de cellen, waarin de gedetineerden meestal met 2 verblijven, zeer beperkt zijn qua oppervlakte en de mogelijkheden om deze cellen te verlaten door werkaanbod, mogelijkheden tot beoefenen van sport of enige andere activiteit uiterst beperkt zijn.

Op basis van deze drie vaststelling formuleert de CvT de volgende aanbevelingen :

- Er dient ingezet te worden op bijkomende arbeidsplaatsen en andere vormen van zinvolle dagbesteding die gedetineerden toelaten minder tijd in de cellen te spenderen.
- Er dient nagedacht te worden over mogelijkheden om de gelegenheid tot fitness uit te breiden.
- Er dienen fondsen te worden gezocht om de mogelijkheid te bieden aan al de gedetineerden (ook diegenen die niet over voldoende middelen beschikken) om een bestelling te plaatsen via de zogenaamde kantinelijsten.

6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2024

Het goed contact met de directie en de personeelsleden onderhouden. Eventueel op voorstel van één van de leden van de CvT “een dag meelopen” in de gevangenis om een beter beeld te krijgen over de invulling van de taken van het gevangenispersoneel.

Te voorzien in een eigen lokaal om gedetineerden te ontvangen, nu het door de maandcommissaris gebruikte lokaal eveneens wordt ingenomen door de PDS en/of advocaten.

Samen met de directie en het gevangenispersoneel het aanbod werkplaatsen en ontspanningsmogelijkheden uit te breiden en de nodige fondsen te verwerven om aan elke gedetineerde de mogelijkheid te bieden om een bestelling te plaatsen op de zogenaamde kantinelijsten.